

volk het, als elk ander bezet volk, eenvoudig niet buiten stellen kon. Een elite van bij uitstek ontwikkelden werd in mei '42 in 'Beekvliet' opgesloten en in de herfst tekende Peereboom aan:

'Zeldzaam zijn de pessimisten die menen dat er met Kerstmis nog geen vrede zal zijn, heel zeldzaam die bijzonder zwartgalligen die zeggen dat het nog wel de winter zal duren met die oorlog.

Wij maken anderen en onszelf wat wijs. Ik weet dat *ik* het doe. Bij rustig nadenken moeten we wel tot de slotsom komen, dat het einde van de oorlog nog volstrekt niet in zicht is.'¹

Bij sommigen kon dat optimisme bij tijd en wijle in een even irreëel pessimisme omslaan. 'De eerste drie jaar', zo schreef van der Goes van Naters in februari '44 aan Drees, 'durf ik niet op het einde hopen; dat deze tijd ooit nog is in te halen, heb ik ook al uit mijn hoofd gezet!'²

Misschien is deze uitlating van van der Goes van Naters (een man met een zonnige natuur maar die bitter leed onder het gemis van het huwelijks- en liefdesleven) een aanwijzing dat wij oog moeten hebben voor de variatie welke zich voordeed in wat men 'de grondstemming' in de gijzelaarskampen zou kunnen noemen. Onder de anti-verzet-gijzelaars was die grondstemming in '42 van een opgewektheid die, hoe opgeschroefd ze ook was, toch als echt ervaren werd; die opgewektheid tilde ook de groep van de Indische gijzelaars, van wie veruit de meesten sinds juli of oktober '40 opgesloten zaten, ietwat omhoog. In 'De Ruwenberg' zakte de Indische groep (althans die indruk maakte ze op de Gestelse) in de loop van '43 steeds verder weg, tot tenslotte een toestand bereikt was die in het *Gedenkboek* der Gestelse gijzelaars beschreven is, vermoedelijk ietwat overdreven, als 'volkomen apathie'.³ Ook de Gestelse groep dreigde apathisch te worden; de kampleiding, met Schermerhorn aan het hoofd, gaf zich grote moeite om het moreel te schragen. Maar de oorlog duurde zo lang, zo eindeloos lang! Te bedenken valt ook dat het vertrek van telkens nieuwe groepen die vrijgelaten werden, de situatie voor de achterblijvenden aan de ene kant misschien wel gemakkelijker maakte ('straks komen *wij* aan de beurt'), maar aan de andere kant, los nog van de jaloezie, moeilijker ('*komen wij* nog wel aan de beurt?'). In de winter van '43 op '44 was de grondstemming

¹ A.v., p. 47. ² Brief, 12 febr. 1944, van M. van der Goes van Naters aan W. Drees (Collectie-Drees, map 'Correspondentie-van der Goes van Naters'). ³ M. F. F. A. de Nerée van Babberich in *Gedenkboek Gijzelaarskamp 'Beekvliet'*, p. 52.